

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 4.9.2008
COM(2008) 533 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Sestajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģijas attīstības un demonstrējumu jomā
(PTAD) izvirzītās tematiskās prioritātes „Informācijas sabiedrības tehnoloģijas (IST)”
ex post novērtējums**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Sestajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģijas attīstības un demonstrējumu jomā (PTAD) izvirzītās tematiskās prioritātes „Informācijas sabiedrības tehnoloģijas (IST)” *ex post* novērtējums

(Dokuments attiecas uz EEZ)

1. Ievads

Paziņojumā iekļauti konstatējumi un ieteikumi, kas ir izklāstīti Sestajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģijas attīstības un demonstrējumu jomā (PTAD) izvirzītās tematiskās prioritātes „Informācijas sabiedrības tehnoloģijas” (IST) novērtējumā i2010¹ stratēģijas kontekstā. Tajā izklāstīta Komisijas sākotnējā reakcija un plānotie vai jau īstenotie pasākumi. No 2007. gada maija līdz 2008. gada maijam veiktais novērtējums atbilst Finanšu regulas² prasībām, Finanšu regulas īstenošanas kārtībai³ un Septītās pamatprogrammas noteikumiem par novērtēšanu⁴.

2. Pamatinformācija

Sestās pamatprogrammas⁵ mērķi bija stiprināt Eiropas Pētniecības telpu un Eiropas ražošanas nozares zinātnisko un tehnoloģisko pamatu, sekmēt tās starptautisko konkurētspēju un veicināt pētniecības darbību, tādējādi atbalstot citas ES politikas jomas.

Lielākos ieguldījumus Sestajā pamatprogrammā (no 2003. gada līdz 2006. gadam) veica vairākās tematiskajās prioritātēs, ar kurām paredzēja koncentrēt un integrēt Kopienas pētniecības nozari — 3984 miljonus euro ieguldīja tematiskajā prioritātē „Informācijas sabiedrības tehnoloģijas” un papildu 216 miljonus euro ieguldīja ātrdarbīgos tīklos, lai savienotu pētniecības iestādes Eiropā ar citām pētniecības iestādēm pasaulē. Septītajā pamatprogrammā tēmas „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas” (IKT) budžets 2007.–2013. gadam ir 9050 miljoni euro.

¹ Atsauce tīmeklī: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm.

² Padomes 2002. gada jūnija Regula Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienų vispārējam budžetam (OV L 248/1, 16.9.2002.).

³ Komisijas 2002. gada 23. decembra Regula Nr. 2342/2002, ar ko paredz īstenošanas kārtību Padomes Regulai Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienų vispārējam budžetam (OV L 357/1, 31.12.2002.).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1982/2006/EK par Eiropas Kopienų Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem (2007. līdz 2013. gads) (OV L L412/1, 30.12.2006.).

⁵ Atsauce tīmeklī: <http://fp6.cordis.lu/fp6/home.cfm>.

3. Novērtējuma sagatavošana

Novērtējuma mērķis bija izvērtēt 6. pamatprogrammas ietvaros veikto IST pētniecības pasākumu sistēmiskos rezultātus un to devumu 6. pamatprogrammā un plašākos ES stratēģiskajos mērķos. Tajā galvenā uzmanība tika pievērsta ieguldījumu nozīmīgumam, lietderībai, efektivitātei, veiktspējai un ilgtspējīgumam⁶.

Novērtējumu veica augsta līmeņa neatkarīgu ekspertu grupa⁷, kuru vadīja *Esko Aho* un kurai atbalstu sniedza profesionālu vērtētāju grupa⁸. Ekspertu grupa analizēja programmas dokumentāciju un rezultātu un ietekmes rādītājus. Viņi ievāca informāciju no galvenajiem IKT nozares dalībniekiem un organizācijām, kas veic IST pētniecības pasākumus, kā arī no svarīgākajiem rūpniecības nozares pārstāvjiem, riska kapitāla līdzekļu turētājiem un akadēmiskajām aprindām. Iegūtos konstatējumus apsprieda ar Eiropas Parlamenta *ITRE* komiteju un dalībvalstu delegācijām IST programmas komitejā (*ICTC*).

Novērtējuma ziņojums ir iekļauts 1. pielikumā, un tas ir izplatīts plašam interesentu lokam, tostarp izmantojot tīmekļa vietni *Europa*⁹, kā arī iesniegts *ICTC* un IKT padomdevēju grupai.

4. Komisijas sākotnējā reakcija, jau veiktie vai plānotie pasākumi

Komisija atzinīgi vērtē ziņojumu un pilnībā ņem vērā 23 ieteikumus, kas iekļauti ierāmējumā tālāk tekstā. Tā ierosina minētos ieteikumus iztirzāt plašā diskusijā par Eiropas IKT inovāciju politiku.

Turpinās darbs pie administratīvā sloga vienkāršošanas un samazināšanas, ievērojot pareizas finanšu pārvaldības nosacījumus. Dažiem dalībniekiem, tai skaitā MVU, septītajā pamatprogrammā ir pieņemta vienota likme pieskaitāmām izmaksām, turklāt tajā var izmantot vidējās personāla izmaksas. Finansiālās dzīvotspējas iepriekšēju pārbaudi veic vienīgi projektu koordinatori un dalībniekiem, kas piesakās uz finansējumu, kurš ir lielāks par 0,5 miljoniem euro. Līdzšinējā prasība par finanšu garantijām ir aizstāta ar garantiju fondu, revīzijas sertifikāti ir jāiesniedz tikai tad, ja izmaksu atlīdzinājuma pieprasījums pārsniedz 0,375 miljonus euro. Tagad pastāv arī vienreizēja dalības reģistrēšanas sistēma, tādēļ katrai organizācijai, kas piedalās, jāreģistrējas tikai vienu reizi. Izmaksas tiek atlīdzinātas par katru finanšu pārskatu, un atskaites grafikus var noteikt atsevišķi katram projektam.

Lai palielinātu rīcības brīvību, projektu konsorcijs var pārdalīt budžetu dalībniekiem, neinformējot Komisiju, turklāt visiem konsorcijiem ir pilnīga pārvaldības autonomija un tie var mainīt dalībniekus saskaņā ar noteikumiem, kurus tie izklāstījuši savā konsorcijs līgumā, par to vienkārši paziņojot Komisijai.

Lai piesaistītu vairāk mazu, strauji augošu uzņēmumu, Kopiena tagad var MVU, universitātēm un publiskām organizācijām atlīdzināt līdz 75 % izmaksu salīdzinājumā ar 50 %, kā bija paredzēts 6. pamatprogrammā. Pārvaldības izmaksas tiek atlīdzinātas pilnā

⁶ Tīmekļa atsauce: http://ec.europa.eu/budget/evaluation/Key_documents/regureq_en.htm.

⁷ Ekspertu grupa: *E. Aho* (priekšsēdētājs) – bijušais Somijas premjerministrs un Somijas Pētniecības un attīstības valsts fonda (*Sitra*) prezidents, *M. Cosnard* – Nicas *Sophia Antipolis* Universitātes Politehniskā institūta profesors un *INRIA* valdes priekšsēdētājs un izpilddirektors, *H-O. Henkel* - Manheimas Universitātes profesors un bijušais *IBM* izpilddirektors Eiropas, Tuvo Austrumu un Āfrikas reģionā, kā arī bijušais Vācijas rūpniecības federācijas prezidents, *L. Soete* - *UNU-MERIT* direktors, *N. Stame* - sociālās politikas profesore Romas "*La Sapienza*" Universitātē un *AIV* līdzdibinātāja un pirmā prezidente, *P. Telička* – bijušais ES komisārs un Eiropas politikas centra vecākais padomnieks.

⁸ *Ramboll Management*, ar kuru noslēgts līgums novērtēšanas un ar novērtēšanu saistīto pakalpojumu pamatlīguma ietvaros, kuru pārvalda Eiropas Komisijas Budžeta ģenerāldirektorāts.

⁹ Atsauce

tīmeklī:

http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/rtd/fp6_ist_expost/index_en.htm.

apmērā bez ierobežojuma, un avansa maksājums parasti ir 50 % no Kopienas kopējā ieguldījuma.

Aho ziņojumā izklāstītie 23 ieteikumi

- (1) Ieteicams turpināt darbu, lai konsolidētu valsts un privātā sektora partnerības, kam būtu pastāvīgāks raksturs, piemēram, kopīgās tehnoloģijas iniciatīvas Septītās pamatprogrammas ietvaros.
- (2) Ieteicams turpināt darbu, lai nodrošinātu, ka atbalsts MVU un lieliem uzņēmumiem netiek „sadalīts” katram uzņēmumu veidam atsevišķos pasākumos vai instrumentos.
- (3) Septītās pamatprogrammas ietvaros būtu jāizveido platforma, kurā jauni un strauji augoši uzņēmumi varētu iedibināt kontaktus ar riska kapitāla ieguldītājiem.
- (4) Visos projektos būtu jāmudina piedalīties dalībnieki no valstīm, kas atrodas ārpus Eiropas – gan no jaunattīstības, gan industrializētajām valstīm.
- (5) Padomdevēju sistēma – piemēram, IST padomdevēju grupa – būtu jāpadara starptautiska, tajā iekļaujot vadošos zinātniekus un inženierus no visas pasaules.
- (6) Darba programmā būtu jāatspoguļo jaunākās starptautiskās attīstības tendences un problēmjautājumi. Varētu būt nepieciešama elastīgāka pieeja, lai straujāk integrētu jaunas, interesantas attīstības tendences konkrētajā jomā.
- (7) Pētniecībā galvenā uzmanība būtu jāvērs uz līdera lomas uzņemšanu un īstenošanu jomās, kurās Eiropai jau ir salīdzināmas priekšrocības un kurās Eiropai ir jauna iespēja uzņemties vadību. Eiropai būtu jāīsteno selektīva pieeja un nebūtu jācenšas kļūt par pasaules līderi visās jomās.
- (8) E-infrastruktūras pieeja būtu jāizvērs ar lietojumorientētākām un lietotājiem orientētākām platformām citās nozarēs.
- (9) Kopīgu tehnoloģijas iniciatīvu grāmatvedības kontroli būtu jāveic dalībvalstīm un uzņēmumiem, kas tajās piedalās, Kopienai iesaistoties minimāli.
- (10) Ekspertu grupa stingri iesaka radīt pieeju, kas visos posmos paredz lielāku pašāvērtību uz dalībniekiem. Dažiem neveiksmīgiem piemēriem nevajadzētu ļaut kavēt inovāciju.
- (11) Būtu jāpieprasa īsāk formulēti priekšlikumi, kuros būtu mazāk detalizētas informācijas par darbu kompleksiem, bet galvenā uzmanība būtu pievērsta partnerību lietderībai, jo īpaši augsti inovatīvu dalībnieku piesaistei.
- (12) Būtu jāsniedz pilnīgāka un noderīgāka atbilde priekšlikumu iesniedzējiem, kuru idejām netiek piešķirts finansējums.
- (13) Būtu jāizmēģina jauna pieeja, kurā priekšlikumi sākotnēji netiktu vērtēti pilnā apjomā. Visiem pieteikumiem, kas izturējuši nelielu pamatpārbaudi, būtu jāpiešķir t.s. „sēklas” finansējums izpētes posmam. Pēc tam izpētes projektus, kuros gūti sekmīgi rezultāti, izraudzītos pilnai projekta finansēšanai.
- (14) Projektu finansēšana, kurā vairāk ņemts vērā faktiskais sasniegums, nevis solījumi un reputācija, varētu gan samazināt sākotnējo apstrādājamo dokumentu daudzumu, gan sekmīgi piesaistīt inovatīvus (mazos) uzņēmumus, kuri citos apstākļos pat neapsvērtu iespēju pieteikties Kopienas finansējumam.
- (15) Būtu jāapsver divpakāpju novērtēšanas procedūras attiecināšana ne vien uz atvērto daļu „Nākotnes un jaunās tehnoloģijas”, bet arī uz citām programmas daļām – iespējamie dalībnieki vispirms sniedz vispārīgu savas projekta idejas izklāstu, bet sīkāku plānu iesniedz vienīgi pēc tam, kad ir atlasīti.
- (16) Atskaites sistēma, kas ir laikietilpīga un var izrādīties nepiemērota laikā, būtu jāuzlabo tā, lai dalībnieki varētu sniegt atskaiti tad, kad patiešām ir par ko atskaitīties.
- (17) Būtu jāradā iespēja galveno uzmanību pētniecībā pievērst citām prioritātēm, ja īstenošanas laikā tas izrādās nepieciešams.
- (18) Tāpat būtu jāradā iespēja lielākai rīcības brīvībai partnerību izveidē projekta laikā, tostarp paredzot iespēju mainīt partnerus, ja pētniecība ievirzās tā, ka par labu nāktu jauni partneri vai partneru aizstāšana.
- (19) Ekspertu grupa iesaka stratēģiskāk izmantot standartizāciju, lai veidotu jaunus tirgus visas ES mērogā. Standartu noteikšana ir nepieciešama kā līdzeklis inovācijas īstenošanai un dzīvotspējīgu tirgu radīšanai jauniem produktiem un pakalpojumiem.
- (20) Atzinīgi vērtējot neseno Komisijas paziņojumu par publisko iepirkumu pirmskomercializācijas posmā, ekspertu grupa iesaka īstenot jaunas iniciatīvas, lai publiskas iestādes varētu iepirkt inovatīvus produktus un pakalpojumus.
- (21) Eiropas vienotais tirgus jāpadara izdevīgāks neformālajiem investoriem (biznesa eņģeļiem) un riska kapitāla ieguldītājiem, bet Eiropas ieguldījumu fondi jāizmanto efektīvāk, lai īstenotu inovācijas pamatprogrammas ietvaros.
- (22) Ja standartu izveidi nevar atstāt tirgus spēku ziņā, plašākas sabiedrības interesēs būs stratēģiskāka pieeja standartizācijai Eiropas līmenī, kurā galvenā uzmanība pievērsta standartu savietojamībai un izstrādei tajās jomās, kur ir pamatota nepieciešamība pēc saskaņotiem inovatīviem pakalpojumiem un Eiropas vadības.
- (23) Būtu tālāk jāattīsta lielu reģionālu un valstu e-infrastruktūru savienošana. ES mēroga platformas un infrastruktūra nepieciešamas tādās jomās kā e-pārvalde (jo īpaši iepirkuma jomā), e-veselība (pārrobežu pielietojums), loģistika un transports. PTAD pamatprogrammu būtu jāpapildina ar citiem pasākumiem, jo īpaši publisko iepirkumu gan valsts, gan

Komisija piekrīt, ka būtu jāveic papildu pasākumi, lai paplašinātu programmas globālo mērogu jomās, kur Eiropa var uzņemt vadību. Vairāk nekā 150 valstis, ar kurām noslēgti starptautiskās sadarbības līgumi, tagad visos projektos var iesaistīties ar tādiem pašiem nosacījumiem kā 38 asociētās valstis un dalībvalstis. Ir pieejams jauns finansēšanas instruments plašākai starptautiskai sadarbībai. Komisija izpētīs variantus, kā izvērst IKT pētniecības tvērumu pasaulē.

Komisija piekrīt, ka Eiropas inovācijas videi ir būtiska loma IKT pētniecības rezultātu efektīvā izmantošanā, un tā īpaši atzinīgi vērtē ekspertu grupas ieteikumus par sistēmisko izmaiņu nepieciešamību. Ir būtiski padarīt Eiropu pievilcīgāku ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā un radīt piemērotus apstākļus, kuros mazi augsto tehnoloģiju uzņēmumi varētu plaukt un attīstīties. Pirmkārt, Komisija izpētīs mehānismus, kā palīdzēt jauniem, strauji augošiem uzņēmumiem iedibināt kontaktus ar riska kapitāla ieguldītājiem. Otrkārt, Komisija izskatīs variantus, kā paātrināt standartu un specifikāciju izstrādi inovatīviem produktiem un pakalpojumiem. Visbeidzot, Komisija izskatīs variantus vienotākām inovācijas „ekosistēmām”¹⁰, kas mazinātu valsts un privāto tirgu sadrumstalotību inovatīvo risinājumu jomā, izmantotu sinerģiju un sistemātiskāk koordinētu darbību Eiropas mērogā. Šī darbība pamatots uz Vadošā tirgus iniciatīvu¹¹, Paziņojumu par publisko iepirkumu pirmskomercializācijas posmā¹² un ņemtu vērā kopīgo tehnoloģijas iniciatīvu, kopīgo valsts pētniecības programmu un Eiropas tehnoloģijas platformu pieredzi.

5. Secinājumi

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi ņemt vērā novērtēšanas grupas konstatējumus un ieteikumus un apsvērt, kā tos vislabāk īstenot. Komisija jo īpaši atzīst, ka birokrātijas tālāka samazināšana joprojām ir svarīgs uzdevums. Tā piekrīt ekspertu grupas viedoklim, ka nepieciešams attīstīt pētniecības finansēšanas noteikumu īstenošanu, ņemot vērā riska iespējamību. Tā uzskata, ka arī Eiropas Parlamentam un Padomei ir sava loma šādas uz paļāvību balstītas vides radīšanā, un aicina tos šo faktu ņemt vērā turpmākās diskusijās par pamatprogrammas dalības noteikumiem un Finanšu regulu.

Komisija veiks apspriešanos par konstatējumiem un ieteikumiem nolūkā paredzēt lielāku rīcības brīvību, samazināt birokrātiju un reaģēt uz aicinājumu palielināt ES līmeņa pētniecības stratēģisko ietekmi. Šajā nolūkā Komisija papildus šim novērtējuma ziņojumam sāk sabiedrisku apspriešanos tiešsaistē par plašāku politikas ietekmi ilgākā termiņā, un rezultāti 2009. gada sākumā tiks apkopotī paziņojumā par IKT pētniecību un inovāciju.

Septītās pamatprogrammas IKT PTAD starpposma novērtējums ļaus arī izvērtēt jauno pasākumu efektivitāti. Tas būs pieejams 2009. gada beigās, un to izmantos par pamatu turpmākiem apsvērumiem.

¹⁰ Pētnieku un uzņēmēju tīkls, kas mijdarbojas ar ieguldītājiem un tirgiem.

¹¹ Paziņojums „Vadošā tirgus iniciatīva Eiropai”, COM(2007) 860.

¹² Paziņojums „Publiskais iepirkums pirmskomercializācijas posmā. Inovācijas veicināšana ilgtspējīgu kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanai Eiropā”, COM(2007) 799.

1. PIELIKUMS

NOVĒRTĒJUMA ZIŅOJUMA GALVENIE KONSTATĒJUMI UN IETEIKUMI

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) inovācijām ir būtiska loma Eiropas konkurētspējas un ekonomiskās labklājības nodrošināšanā. IKT ir zināšanās balstītas ekonomikas pamatā — to izstrāde un izmantošana ir būtisks izaugsmes un ražības ilgtspējīguma nodrošināšanas aspekts. Tādēļ ieguldījumiem informācijas sabiedrības pētniecībā un tehnoloģijas attīstībā pamatoti ir piešķirta tematiskā prioritāte Pētniecības un tehnoloģijas attīstības 6. pamatprogrammas ietvaros (*IST-FP6*), laikposmā no 2003. gada līdz 2006. gadam atvēlot 4 miljardus euro.

Šajā *IST* tematiskās prioritātes novērtējumā izvērtēts, cik efektīvi pētniecībā iegūtas jaunas zināšanas un radītas inovācijas un kā šīs inovācijas plašāku Eiropas inovāciju sistēmu ietvaros devušas ieguldījumu ekonomikas izaugsmē un labklājībā.

Ieguldījumi pētniecībā ir bijuši ļoti pārvaldīti, un ar tiem ir sekmīgi sasniegti mērķi. Tomēr pastāv iespējas uzlabot finansēšanas mehānismu elastīgumu un tos vienkāršot, kā arī stiprināt Eiropas pētniecības ietekmi pasaulē šajā jomā. Lielāka rīcības brīvība programmu vadībā varētu palīdzēt piesaistīt vairāk jaunu, strauji augošu uzņēmumu. Lielāko daļu ekspertu grupas ieteikumu par pētniecības pārvaldību Komisija varētu īstenot 7. pamatprogrammas laikā (no 2010. gada līdz 2013. gadam).

Citu ieteikumu īstenošanai var būt nepieciešami ilglaicīgāki pasākumi un/vai to īstenošanā var būt nepieciešams pārsniegt pamatprogrammu darbības jomas robežas, darbojoties augstākā stratēģiskā un politiskā līmenī. Apjoms, kādā Eiropā gūtās jaunās zināšanas un prasmes tiek izmantotas Eiropā, ir atkarīgs no plaša politikas jomu un pasākumu klāsta, kas ietekmē inovācijas „ekosistēmas”. Ir vajadzīgas sistēmiskas pārmaiņas, lai likvidētu šķēršļus inovācijai un veicinātu ciešāku lietotāju, pētnieku un uzņēmumu mijiedarbību, jo īpaši reģionālās inovācijas sistēmās.

Novērtējumā ir konstatētas vairākas iespējas, kā uzlabot apstākļus IKT pētniecības inovācijai Eiropas pamatprogrammu ietvaros. Vajadzīga lielāka sinerģija ar riska kapitāla ieguldījumiem, reģionālām inovāciju stratēģijām un publisko iepirkumu. Vajadzīga stratēģiskāka, Eiropas līmeņa pieeja standartizācijai, vadošā tirgus attīstībai un valsts un privātā sektora partnerību mobilizēšanai, kā, piemēram, kopīgajās tehnoloģijas iniciatīvās, kas sāktas 6. pamatprogrammas pasākumu īstenošanas rezultātā.

1. EIROPAS PĒTNIECĪBAS IEGULDĪJUMU PĀRVALDĪBA

1.1. Noderīgums un ilgtspējīgums — *IST-FP6* loma

Bez Eiropas atbalsta liela daļa pētniecības, kuru ES finansē *IST-FP6* ietvaros, nenotiktu vai arī tiktu īstenota daudz mazākos apmēros. Tādēļ *IST-FP6* ir bijusi svarīga loma, izvirzot pētniecības pasākumus Eiropas un pasaules līmenī. Tas jo īpaši tā ir tad, ja efektivitātes panākšanai nepieciešama plaša iesaiste, plašas diskusijas un „svaigs skatījums” uz problēmu vai ja pētniecībā ir jāiesaista attiecīgās jomas vadošie eksperti.

Sasniegumi ir visnotaļ ilgtspējīgi. Dalībnieki gūst labumu no spēcīgākiem tīkliem, jaunām zināšanām un prasmēm. Tīklu veidošana ir būtisks aspekts, jo daudzi dalībnieki izveido ilgstošu sadarbību. Daži no šiem tīkliem ir kļuvuši par stabilām struktūrām, kas veido pamatu plašākai sadarbības videi, piemēram, Eiropas tehnoloģijas platformas. Tā rezultātā kopīgas tehnoloģijas iniciatīvas ir kļuvušas par veidu, kā Eiropas līmenī pētniecībā stiprināt valsts un privātā sektora partnerības. Jaunās kopīgas tehnoloģijas iniciatīvas nanoelektronikas un „iegulto sistēmu” jomā ir labs piemērs labvēlīgai pamatprogrammas ietekmei ilgtermiņā.

Ieteicams turpināt darbu, lai konsolidētu valsts un privātā sektora partnerības, kam būtu pastāvīgāks raksturs, piemēram, kopīgas tehnoloģijas iniciatīvas Septītās pamatprogrammas ietvaros.

1.2. Efektivitāte — *IST-FP6* pētniecības ietekme

Kopumā mazo uzņēmumu (MVU) dalības īpatsvars turējies virs 20 %, kas krietni pārsniedz 15 % mērķi, ko izvirzījis Eiropas Parlaments un Padome. Tomēr strauji augošu uzņēmumu iesaiste programmā joprojām ir neliela. Tas izvirza jautājumu par to, cik pievilcīga un pieejama pamatprogramma ir strauji augošiem uzņēmumiem un cik lielā mērā dalība tajā palīdz piekļūt riska kapitālam un Eiropas un pasaules tirgiem.

Lai radītu optimālu vidi MVU izaugsmei, nepieciešami gan mazi, gan lieli uzņēmumi un finanšu mehānismiem jābūt pieejamiem abiem. Abu veidu uzņēmumiem ir sava loma inovācijas ekosistēmā, un tie abi ir viens otram svarīgi. Pozitīvi vērtējams tas, ka kopīga pētniecība pamatprogrammas ietvaros rada iespējas maziem un lieliem uzņēmumiem darboties kopīgi lielākajā daļā projektu. Tomēr mazāki „īpaši pētniecības mērķprojekti” nedrīkst kļūt par īpašu MVU instrumentu, savukārt lielākos integrētos projektos nedrīkst pārlieku dominēt lieli uzņēmumi.

Ieteicams turpināt darbu, lai nodrošinātu to, ka atbalsts MVU un lieliem uzņēmumiem netiek „sadalīts” katram uzņēmumu veidam atsevišķos pasākumos vai instrumentos.

Pētniecības tīkli, kas izveidoti, piedaloties Eiropas projektos, ir palielinājuši zināšanu nodošanas efektivitāti starp organizācijām un informācijas izplatīšanas ātrumu, kā arī cilvēkresursu mobilitāti. Izmaiņas pētniecības partnerībās, kas izriet no dalības pamatprogrammā, ir viena no jomām, kur ES ieguldījumu ietekme ir vislabāk jūtama. Daudzi dalībnieki pauž viedokli, ka pamatprogrammas darbības laikā radītie spēcīgie tīkli arī turpmāk kalpos par pamatu viņu sadarbībai pētniecības jomā.

Liela daļa pētniecības ir vai nu „tālu no tirgus”, vai arī tā ir tradicionāla pētniecība, un jaunu produktu un pakalpojumu komercializācija nav tās tiešs mērķis. Pēdējā laikā maz darīts, lai veidotu saikni starp dalībniekiem un riska kapitāla ieguldītājiem. Mehānismu šādu saikņu veicināšanai sāka izstrādāt laikposmā līdz 2002. gadam, taču tas lielā mērā gāja zudībā līdz ar tūdaļ sekojošo ekonomikas lejupslīdi. Ir laiks apsvērt viena vai vairāku instrumentu atkārtotu ieviešanu šajā nolūkā.

Septītās pamatprogrammas ietvaros būtu jāizveido platforma, kurā jauni un strauji augoši uzņēmumi varētu iedibināt kontaktus ar riska kapitāla ieguldītājiem.

2.1. nodaļā izklāstīti papildu ieteikumi par minētās saiknes stiprināšanu un no tās izrietošu tirgus inovāciju stimulēšanu.

Ir pastiprinājusies starptautiskā sadarbība starp ES un Ķīnu, Indiju un Āfriku, un šajā programmā ir iesaistīti 60 % no 25 lielākajiem pasaules līderiem inovācijas jomā. Integrēti projekti ir efektīvi sasaistījuši Eiropas IST pētniecību un pasaules inovācijas sistēmu. Tomēr lietā jāliek arī starptautiska sadarbība, lai Eiropas pētnieki varētu piekļūt pasaules labākajiem zinātnes un tehnoloģijas sasniegumiem un pilnveidot tos. Tādēļ ieteicams paplašināt pamatprogrammas tvērumu pasaulē, kā izklāstīts nākamajā nodaļā.

1.3. Pamatprogrammas globalizācija

Eiropa nevar atļauties būt par PTAD „cietoksni”. Eiropas pētniekiem jāuztur partnerattiecības ar pasaulē atzītākajiem pētniekiem gan pašā Eiropā, gan ārpus tās. Mums plašāk jāatver durvis pasaulei, lai Eiropas pētniecības un inovācijas attīstībai varētu likt lietā izcilākos prātus un labākās idejas, neatkarīgi no tā, kur tās radušās. Turklāt dažas Eiropā izstrādātās tehnoloģijas būs jākomercializē citos tirgos sadarbībā ar uzņēmumiem, kas nav Eiropas uzņēmumi, lai rezultātā labumu gūtu Eiropas uzņēmumi un patērētāji.

Ja pamatprogrammā iesaistīsies labākie pētnieki no visas pasaules, tā kļūs pievilcīgāka arī labākajiem Eiropas pētniekiem. Jo īpaši būtiski tas ir nelieliem, augsti inovatīviem strauji augošiem uzņēmumiem, kuri šobrīd programmā nav plaši pārstāvēti. Ja tiem tiktu dota iespēja strādāt kopā ar pasaules labākajiem pētniekiem un inovāciju speciālistiem, pieaugtu to motivācija iesaistīties programmā.

Kaut arī sadarbība ir vērsusies plašumā, jo īpaši ar Āziju un Āfriku, ekspertu grupa iesaka turpināt šo darbu, lai programma kļūtu īsteni globāla.

Visos projektos būtu jānodrošina piedalīties dalībnieki no valstīm, kas atrodas ārpus Eiropas. Būtu jāveicina tas, ka piedalītos dalībnieki gan no jaunattīstības, gan industrializētajām valstīm, kas atrodas ārpus Eiropas.

Padomdevēju sistēma – piemēram, IST padomdevēju grupa – būtu jāpadara starptautiska, tajā iekļaujot vadošos zinātniekus un inženierus no visas pasaules.

Darba programmā būtu jāatspoguļo jaunākās starptautiskās attīstības tendences un problēmjautājumi. Varētu būt nepieciešama elastīgāka pieeja, lai straujāk integrētu jaunas, interesantas attīstības tendences konkrētajā jomā.

Pētniecībā galvenā uzmanība būtu jāvērs uz vadošās lomas uzņemšanos un īstenošanu jomās, kurās Eiropai jau ir salīdzināmas priekšrocības un kurās Eiropai ir jauna iespēja uzņemties vadību. Eiropai būtu jāīsteno selektīva pieeja un nebūtu jācenšas kļūt par pasaules līderi visās jomās.

1.4. Nozīmīgums un stratēģiskā ietekme – *IST-FP6* un plašāki ES mērķi

Ieguldījumi IST pētniecībā laikposmā no 2003. gada līdz 2006. gadam ir palīdzējuši Eiropai iegūt un noturēt vadošo lomu pasaulē dažās pētniecības jomās, kaut arī tā rezultātā ne vienmēr iegūta vadošā pozīcija IKT un lietojumu tirgū. *IST-FP6* ir nostiprinājusi vadošo pozīciju mobilo komunikāciju tirgū un ātrdarbīga tīklojuma, *GRIDs*, progresīvās robotikas un audiovizuālo sistēmu pētniecībā. Pasaules līdera loma ir iegūta ātrdarbīgas e-infrastruktūras izstrādē un izmantošanā zinātnes un pētniecības vajadzībām. Šajās jomās līdztekus arī turpmākai vadošo uzņēmumu dalībai ir radītas iespējas jaunpienācējiem (jo īpaši MVU). Atbalsts jaunām tehnoloģijām ir nodrošinājis pasaules līdera lomu kvantu komunikācijā, nanoelektronikā un kompleksās sistēmās.

Ātrdarbīgu elektronisko tīklu (e-infrastruktūras) sekmīga izstrāde ir pierādījums tam, cik svarīga infrastruktūras izveidē ir Eiropas iesaistīšanās. Šīs iniciatīvas ir nodrošinājušas Eiropai vadošo lomu pasaulē.

E-infrastruktūras pieeja būtu jāizvērs ar lietojumorientētākām un lietotājiorientētākām platformām citās nozarēs.

Eiropas pētniecības telpa ir stiprināta, jo īpaši pateicoties integrētiem projektiem, izcilības tīkliem un projektu apvienošanai. Eiropas tehnoloģijas platformās sadarbība ir izvērsusies ārpus *IST-FP6* ietvaros finansētiem atsevišķiem projektiem. Tās ir veicinājušas plašāku valsts un privātā sektora iniciatīvu sinerģiju un ir būtisks solis ceļā uz kopīgām tehnoloģijas iniciatīvām. Tās stimulē ražotājus un dalībvalstis palielināt pētniecības un attīstības finansējumu. Tās rada iespēju veidot jaunas partnerības starp valsts un privāti finansētām organizācijām, kas iesaistītas pētniecībā, galveno uzmanību pievēršot jomām, kurās pētniecība un tehnoloģijas attīstība var veicināt Eiropas konkurētspēju un uzlabot dzīves kvalitāti. Tādēļ tās var uzlūkot kā pirmreizēju pieeju valsts un privātā sektora pētniecības darba apvienošanai, un tās ir kļuvušas par neatņemamu 7. pamatprogrammas sastāvdaļu.

Gan kopīgajām tehnoloģijas iniciatīvām, gan „dzīvajām laboratorijām”¹³ piemīt potenciāls vairāk veicināt inovācijas procesu citās jomās. Tās veido „sistēmiskāku” pieeju, kā rast saikni starp piedāvājuma pusi (uzņēmumiem un pētniekiem) un pieprasījuma pusi (lietotājiem un valsts iestādēm). Kopīgās tehnoloģijas iniciatīvas un „dzīvās laboratorijas” var izmantot arī inovācijas mērķtiecīga publiska iepirkuma vajadzībām. Tomēr ekspertu grupa pauž bažas, ka kopīgās tehnoloģijas iniciatīvas varētu tikt pakļautas pārāk stingrai ES

¹³ Dzīvās laboratorijas ir pilsētu inovatīvie un eksperimentālie centri galvenokārt mobilo tehnoloģiju un lietojumu jomā, kuros lietotāji un izstrādātāji darbojas kopīgi, lai radītu un izmēģinātu idejas un produktus.

administratīvajai kontrolei, kas varētu kavēt inovāciju un inovatīvu uzņēmumu piedalīšanos, kā tas bijis pamatprogrammas gadījumā.

Ekspertu grupa iesaka — kopīgo tehnoloģijas iniciatīvu grāmatvedības kontroli būtu jāveic dalībvalstīm un uzņēmumiem, kas tajās piedalās, Kopienai iesaistoties minimāli.

1.5. Efektivitāte – birokrātijas samazināšana

Svarīgi, lai mērķu īstenošana būtu ekonomiski izdevīga. Jāturpina darbs, lai vienkāršotu un mazinātu pamatprogrammas radīto administratīvo slogu gan dalībniekiem, gan Komisijai. Tas netika būtiski samazināts 6. pamatprogrammas ietvaros, jo trūka izpratnes par jaunajiem instrumentiem un integrētajos projektos un izcilības tīklos bija daudz dalībnieku. Daži uzlabojumi tika veikti, pārejot uz 7. pamatprogrammu, taču ir vajadzīgi turpmāki vienkāršojumi un lielāka rīcības brīvība. Komisijai būtu jāizpēta turpmākas vienkāršošanas varianti.

1.6. Pārvaldības vienkāršošana

Pasākumi, kādus Komisija veic, lai nodrošinātu publisko līdzekļu atbildīgu izmantošanu, bieži var kavēt īstenot programmas pilnu potenciālu, piemēram, daudzi visinovatīvākie uzņēmumi, jo īpaši strauji augoši MVU, nelabprāt iesaistās pētniecības programmās sarežģīto pieteikšanās un īstenošanas procedūru dēļ.

Priekšlikumu novērtēšanas sistēma var atbaidīt jaunpienācējus — dalībnieki ir pauduši viedokli, ka noraidīto priekšlikumu iesniedzējiem sniegtās atbildes par pieteikuma kvalitāti ir neapmierinošas salīdzinājumā ar atbildēm, kādas sniedz privātā sektora finansējuma avoti, uz konsensu balstītā novērtēšanas procesa rezultātā projekti itin bieži vienkārši piedāvā turpmākus uzlabojumus nevis radikālu inovāciju, turklāt ir grūti par novērtētajiem piesaistīt vadošos, ražošanā nodarbinātos zinātniekus.

Lai arī šīs problēmas ir raksturīgas visai publiskās pētniecības finansēšanai, dažas no tām saasinājās 6. pamatprogrammas darbības laikā, kad tika ieviesti jauni instrumenti un palielinājās pieskaitāmās izmaksas, kas saistītas ar ļoti lielu projektu konsorciiju pārvaldību.

Ekspertu grupa stingri iesaka izstrādāt pieeju, kas visos posmos paredz lielāku paļāvību uz dalībniekiem. Dažiem neveiksmīgiem piemēriem nevajadzētu ļaut kavēt inovāciju. Turpmāk izklāstīti šādas pieejas izvērtēšanas īpašie aspekti.

Jāveic pasākumi, lai vienkāršotu un paredzētu lielāku rīcības brīvību trīs galvenajos projekta dzīves cikla posmos – pieteikšanās, priekšlikumu novērtēšana un finansēto projektu pārvaldība.

Pieteikšanās posmā ieteicams rīkoties šādi.

Pieprasīt īsāk formulētus priekšlikumus, kuros būtu mazāk detalizētas informācijas par darbu kompleksiem, bet galvenā uzmanība būtu pievērsta partnerību lietderībai, jo īpaši augsti inovatīvu dalībnieku piesaistei.

Priekšlikumu novērtēšanas posmā ieteicams rīkoties šādi.

Sniegt pilnīgāku un noderīgāku atbildi priekšlikumu iesniedzējiem, kuru idejām netiek piešķirts finansējums.

Izmēģināt jaunu pieeju, kurā priekšlikumus sākotnēji nevērtē pilnā apjomā. Visiem pieteikumiem, kas izturējuši nelielu pamatpārbaudi, būtu jāpiešķir t.s. „sēklas” finansējums izpētes posmam. Pēc tam izpētes projektus, kuros gūti sekmīgi rezultāti, izraudzītos pilnai projekta finansēšanai. Projektu finansēšanu balstot uz faktisko sniegumu, nevis solījumiem un reputāciju, varētu gan samazināt sākotnējo apstrādājamo dokumentu daudzumu, gan sekmīgi piesaistīt inovatīvus (mazos) uzņēmumus, kuri citos apstākļos pat neapsvērtu iespēju pieteikties Kopienas finansējumam.

Apsvērt divpakāpju novērtēšanas procedūras attiecināšanu ne vien uz atvērto daļu „Nākotnes un jaunās tehnoloģijas”, bet arī uz citām programmas daļām – iespējamie dalībnieki vispirms sniedz vispārīgu projekta idejas izklāstu, bet sīkāku plānu iesniedz vienīgi pēc tam, kad ir izraudzīti. Izmantojot šo pieeju, var pieaugt Komisijas darba apjoms agrīnos posmos un paildzināties novērtēšanas process, taču rezultātā ievērojami samazināsies pētniecības nozares dalībnieku slogs, sagatavojot priekšlikumus.

Projekta pārvaldības posmā galvenā problēma ir tā, ka pētniecība jāveic stingrā saskaņā ar noteiktu grafiku un partnerībā, kas izveidota iepriekš. Tādēļ ieteicams rīkoties šādi.

Atskaites sistēmu, kas ir laiktietlīga un var izrādīties nepiemērota laikā, optimizēt tā, lai dalībnieki varētu sniegt atskaiti tad, kad patiešām ir par ko atskaitīties.

Radīt iespēju galveno uzmanību pētniecībā pievērst citām prioritātēm, ja īstenošanas laikā tas izrādās nepieciešams.

Tāpat dot lielāku rīcības brīvību partnerību izveidē projekta laikā, tostarp paredzot iespēju mainīt partnerus, ja pētniecība ievirzās tā, ka par labu nāktu jauni partneri vai partneru aizstāšana.

2. PLAŠĀKI IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ — KĀ GŪT MAKSIMĀLU LABUMU IZAUGSMĒ UN LABKLĀJĪBĀ, IZMANTOJOT EIROPAS INOVĀCIJAS EKOSISTĒMU

IKT ir tehnoloģija, kas vēršas plašumā un paver daudzas jaunas iespējas, bet kuras devums ir atkarīgs no dinamiskas PTAD un inovāciju „ekosistēmas”. Nepietiek vienīgi ar piedāvājuma puses atbalstu PTAD, piemēram, pamatprogrammas ietvaros. Jāuzlabo arī PTAD saikne ar inovācijas „ekosistēmu” Eiropā. Pieejā inovācijai vienlaikus gan jāvirza uz priekšu PTAD, gan jāpiesaista tirgus pieprasījums un sabiedriskie pakalpojumi, un tam nepieciešama rīcība vienlaikus valsts/reģiona līmenī un Eiropas līmenī.

Šo iemeslu dēļ ekspertu grupa ievērojamu novērtējuma daļu ir veltījusi tiem faktoriem, kas nosaka Eiropas pētniecības rezultātus un ietekmi. Tāpēc daudzi ekspertu grupas ieteikumi attiecas uz sistēmiskiem pasākumiem, kas neietilpst pamatprogrammas pārvaldībā, bet ir saistāmi ar to. Darbs veicams vairākās jomās, taču ekspertu grupa lielāko uzmanību ir pievērsusi diviem galvenajiem jautājumiem:

- jaunu tirgu attīstīšanai un
- Eiropas infrastruktūras un standartu un savietojamības uzlabošanai.

2.1. Jaunu tirgu attīstīšana

Inovācijai vajadzīgi jauni kapitālieguldījumi. Tomēr Eiropā riska kapitāls pieejams mazāk nekā ASV. Sestās pamatprogrammas darbības laikā agrīnā posma (t.s. „sēklas” un darbības uzsākšanas) riska kapitāls ES-15 dalībvalstīs lielākoties bija aptuveni uz pusi mazāks nekā ASV. Turklāt Eiropas iestādes pilnībā neizmanto savu ievērojamo pirktspēju, lai atbalstītu inovāciju, iepērkot inovatīvus pakalpojumus un tehnoloģijas.

Kaut arī zināšanu apmaiņa starp ES un ASV notiek abos virzienos, neto plūsma ir vērsta no Eiropas uz ASV. Tādējādi, lai gan uzņēmumi bieži par mājvietu pētniecībai un attīstībai izvēlas Eiropu, pētniecības rezultātu komercializācija daudzos gadījumos notiek ASV, turklāt šo tendenci vēl vairāk pastiprina tas, ka starp 50 lielākajiem pasaules mēroga uzņēmumiem IKT nozarē dominē ASV un Japānas uzņēmumi.

Lai uzlabotu pētniecības un attīstības un inovācijas „ekosistēmu” Eiropā, jāpalielina pieprasījums pēc inovatīviem risinājumiem un strauji augošu inovatīvu uzņēmumu finansēšana.

Pieprasījuma pēc inovatīviem risinājumiem veicināšana

Lai panāktu to, ka pētniecības un attīstības rezultāti nāk par labu izaugsmei un sabiedrības labklājības vairošanai, papildus nepieciešami daudzpusīgi, uz pieprasījumu vērsti pasākumi.

Ekspertu grupa iesaka stratēģiskāk izmantot standartizāciju, lai veidotu jaunus tirgus visas ES mērogā. Standartu noteikšana ir nepieciešama kā līdzeklis inovācijas īstenošanai un dzīvotspējīgu tirgu radīšanai jauniem produktiem un pakalpojumiem.

Valsts sektoram piemīt potenciāls radīt pieprasījumu pēc inovatīviem produktiem un pakalpojumiem. Valsts iepirkums pašlaik veido aptuveni 17 % Eiropas IKP. Vēsturiski tas ir bijis viens no spēcīgākajiem inovācijas un jaunu tehnoloģiju ieviešanas dzinūjiem. Tomēr Eiropa atpaliek no ASV, kur publiskajam iepirkumam ir galvenā loma inovācijās. Tādējādi pastāv iespējas gūt ievērojami lielāku labumu no pamatprogrammas ietvaros veiktās pētniecības, palielinot publisko iepirkumu inovācijas jomā gan reģionālā, gan valsts un ES līmenī. Vienlaikus jāuzsver, ka pētniecībā un iepirkumos inovācijas jomā uzmanība jāpievērš ne tikai produktiem, bet arī jaunu inovatīvu pakalpojumu izveidei.

Ekspertu grupa atzinīgi vērtē neseno Komisijas paziņojumu par publisko iepirkumu pirmskomercializācijas posmā un iesaka īstenot jaunas iniciatīvas, lai valsts pārvaldes iestādes varētu iepirkt inovatīvus produktus un pakalpojumus.

Finansējuma pieejamības uzlabošana

Eiropa atpaliek no ASV to finanšu līdzekļu pieejamības ziņā, kas nepieciešami lai atbalstītu uzņēmumu izaugsmi. Eiropā nav pieejams pietiekami daudz riska kapitāla, un mazu, augsti inovatīvu Eiropas uzņēmumu tehnoloģijas un pakalpojumi, kam piemīt komerciāls potenciāls, bieži piesaista ASV ieguldījumus. Ieguvumi no šo uzņēmumu izaugsmes faktiski pārvietojās no Eiropas uz ASV. Eiropai jāspēj konkurēt ne vien tehnoloģijas izstrādē, bet arī kapitāla pieejamībā inovācijai un izaugsmei. Mums jānodrošina Eiropas līdzekļi šo uzņēmumu izaugsmei. Tas arī nodrošinās jaunu pamatu inovatīviem uzņēmumiem, kas ir spējīgi piedalīties pamatprogrammās. Lai finanšu tirgus sekmīgi darbotos inovācijas un izaugsmes labā, jābūt pieejamiem neformālajiem investoriem (jeb biznesa eņģeļiem), „sēklas” kapitālam un visu veidu riska kapitālam.

Eiropas vienotais tirgus jāpadara izdevīgāks neformālajiem investoriem un riska kapitāla līdzekļu turētājiem, bet Eiropas ieguldījumu fondi jāizmanto efektīvāk, lai īstenotu inovācijas pamatprogrammas ietvaros.

2.2. Eiropas infrastruktūras, standartu un savietojamības uzlabošana

Pārrobežu infrastruktūras attīstība, savietojamība un, dažās nozarēs, standarti ir viena no jomām, kurās var gūt īstenu Eiropas pievienoto vērtību.

Dažos gadījumos tirgus pats regulē *de facto* standartu izveidošanos konkurences rezultātā. Tomēr valstu tiesiskais regulējums un prakse var kļūt par šķērslī Eiropas un pasaules līmeņa standartu izstrādē. Tas sadrumstalo tirgu un neļauj Eiropas uzņēmumiem gūt maksimālu labumu no vienotā Eiropas tirgus.

Ja standartu rašanos nevar atstāt tirgus spēku ziņā, plašākas sabiedrības interesēs būs stratēģiskāka pieeja standartizācijai Eiropas līmenī, kurā galvenā uzmanība pievērsta standartu savietojamībai un izstrādei tajās jomās, kur ir pamatota nepieciešamība pēc saskanīgiem inovatīviem pakalpojumiem un Eiropas vadības.

Būtu jānostiprina saikne starp lielām reģionālām un valstu e-infrastruktūrām. ES mēroga platformas un infrastruktūra nepieciešamas tādās jomās kā e-pārvalde (jo īpaši iepirkuma jomā), e-veselība (pārrobežu lietojumi), loģistika un transports. PTAD pamatprogrammu būtu jāpapildina ar citiem pasākumiem, jo īpaši publisko iepirkumu gan valsts, gan Eiropas līmenī.